

Strukturalna analiza proročanstava vezanih za pomračenje Sunca 1999. godine

U radu su analizirana proročanstva koja su se tokom jula i avgusta 1999. godine posredstvom medija pojavila u vezi sa predstojećim pomračenjem Sunca. Cilj istraživanja bio je da se prepoznaju obrasci mišljenja na osnovu kojih je ova pojava u savremenim medijskim proročanstvima stekla status znamenja koje najavljuje kataklizmične događaje na Zemlji. Analiza novinskih tekstova u kojima su ova proročanstva objavljena pokazala je da se u njima metaforičke veze između kosmičkih i društvenih pojava tretiraju kao metonimijske, tj. da se simboli i znakovi tumače kao signali. Na taj način, stvorena je mogućnost da se odnosi, koji su po svojoj prirodi slučajni i arbitrarni, u proročanstvima predstave kao kauzalni, što je, inače, karakteristično za "divlju", odnosno mitsku misao.

Uvod

Poslednje potpuno pomračenje Sunca u proteklom milenijumu vidljivo sa teritorije Srbije dogodilo se 11. avgusta 1999. godine. Dve nedelje ranije, 27. jula, došlo je i do pomračenja Meseca. Oba događaja, naročito pomračenje Sunca, privukla su izuzetnu medijsku pažnju. U dnevnoj i revijalnoj štampi, kao i posredstvom elektronskih medija, pojavile su se brojne interpretacije astronomskih, astroloških, medicinskih, psiholoških, parapsiholoških i drugih aspekata pomračenja. Iz velikog broja novinskih članaka izdvojila se grupa proročanskih tekstova u kojima se pomračenje posmatra kao pojava koja neminovno dovodi do prirodnih i društvenih katastrofa na Zemlji. Veza koja se pritom uspostavlja između kosmičkih pojava i zemaljskih događaja čini ova proročanstva izuzetno zanimljivim za etnološko istraživanje, budući da se u njima već na prvi pogled prepoznaju karakteristike mitskog mišljenja.

Među etnolozima u Srbiji, događaji koji su pratili pomenuto pomračenje, pa tako i astrološka proročanstva koja su se za njega vezivala, nisu bili predmet ozbiljnijeg naučnog interesovanja. Izuzetak predstavljaju ogleđ Bojana Jovanovića "Kradljivci svetlosti" (Jovanović 2002) i neob-

Čarna Brković (1985), Podgorica, Orahovačka 21, učenica 4. razreda Gimnazije "Slobodan Škerović" u Podgorici

Miroslava Rajić (1984), Majdanpek, Svetog Save 57, učenica 4. razreda Gimnazije "Mile Arsenijević Bandera" u Majdanpeku

MENTOR: Dunja Njaradi, studentkinja 3. godine etnologije i antropologije na Filozofskom fakultetu u Beogradu

javljeno istraživanje polaznika letnjeg seminara etnologije u Istraživačkoj stanici Petnica sprovedeno neposredno uoči pomračenja. Imajući u vidu ovu prazninu, zadatak istraživanja bio je da proročanstva vezana za pomračenje Sunca 1999. godine, koja su tokom nekoliko nedelja uzbuđivala maštu naše i svetske javnosti i neretko izazivala ozbiljan strah, postavi u širi kontekst antropoloških znanja o funkcionisanju mitske svesti. Cilj istraživanja bio je da se identifikuju i rekonstruišu obrasci mitskog mišljenja na osnovu kojih su savremeni proroci pojave na nebu doveli u uzročno-posledičnu vezu sa događajima i pojavama na Zemlji.

Teorijsko-metodološke osnove istraživanja

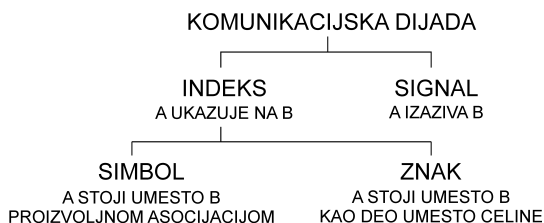
Krajem XIX i u prvoj polovini XX veka u etnologiji je prevladavalo shvatanje da primitivni čovek drugačije percipira stvarnost od civilizovanog čoveka. Lisjen Levi-Bril, francuski antropolog s kraja XIX veka, tvrdio je da postoji nepremostiva razlika između mentaliteta modernih i, s druge strane, društava koje naziva primitivnim. Smatrao je da svest primitivnih zajednica funkcioniše na poseban način, da je “pre-logična”, da sledi uniformne misaone obrasce, kao i da pokazuje “nesavladljivu ravnodušnost prema svemu što nema očigledne veze sa onim što ih zanima”. Po njegovom mišljenju, “primitivci” drugačije oblikuju misao od modernog čoveka (Levi-Bril 1954: 328). Pritom je čitava plejada naučnika, uglavnom evolucionističke teorijske provenijencije, smatrala da je “primitivna” svest karakteristika isključivo onih zajednica koje su u tehnološkom pogledu zaostajale u odnosu na evropsko društvo, te da ovakva misao nema značenje u modernoj civilizaciji, zasnovanoj na razvoju racionalizma i naučnog mišljenja.

Kasnija istraživanja u socio-kulturnoj antropologiji, naročito strukturalistička i strukturalno-funkcionalistička proučavanja mita i rituala, opovrgla su ovakva shvatanja. Prema Klod Levi-Strosu, osnivaču strukturalizma u antropologiji, mitska, ili, kako je on slikovito naziva, “divlja” misao, definisana kao “sistem pojmova stopljenih sa slikama” (Levi-Stros 1978: 302), jeste univerzalna i atemporalna činjenica čije se postojanje ne može hronološki situirati isključivo u prethodna istorijska razdoblja. Jedna od osnovnih premisa strukturalizma je da svi ljudi razmišljaju na isti način, tj. da svi mi prihvatamo i uređujemo stvarnost u kategorijama binarnih opozicija. Na osnovu parova suprotnosti kao što su priroda/kultura, kaos/red, sveto/profano, muško/žensko, belo/crno, buka/tišina i sl. u stanju smo da svemu nađemo odgovarajuće mesto u kosmosu i uredimo svoj svet. Budući da i “mi” i “primitivci” na isti način uređujemo stvarnost, očigledno je da ne postoji suštinska razlika u načinu mišljenja. Usled toga, danas se termin “primitivan” više ne koristi u nauci kao vrednosna oznaka, jer sadrži negativno obojene konotacije, dok je sintagma “primitivni mentalitet” potpuno izvan naučne upotrebe.

Levi-Stros je mitsku misao definisao prvenstveno kao “misao zasnovanu na analogiji”, sveobuhvatnu, apstraktnu, na prvi pogled zamršenu, a u suštini sa precizno utvrđenom strukturom (Levi-Stros 1978: 283 i dalje). Slično misli i pripadnica britanske varijante strukturalizma Meri Dagleas, koja u svojoj knjizi *Čisto i opasno* objašnjava neke od karakteristika mitske svesti: “Mitska svest Vasionu personalizuje, shvata kao celinu sa svetom čoveka i od nje očekuje da bude prijemčiva za znake, simbole, gestove, sposobna da shvati društvene odnose i na njih reaguje” (Dagleas 2001: 117). Posledica personalizacije Vasiona je uspostavljanje veze između pojava na nebu i promena na zemlji, koje su se dogodile ili će se tek dogoditi.

Na značaj kulturnog konteksta u kojem se odvija ljudska komunikacija, ali i pretpostavljena komunikacija između ljudskog, društvenog sveta i personalizovanog kosmosa, ukazao je drugi pripadnik britanske strukturalističke škole, Edmund Lič (Lič 2002). Komunicira se na nekoliko nivoa – zvučnom, telesnom, simboličkom, a osnovna karakteristika komunikacije jeste da prenosi informacije putem određenih kodova koje pripadnici zajednice mogu u potpunosti razumeti. Kôd, koji je osnovna jedinica komunikacije, može biti protumačen jedino ako se uzme u obzir kulturni kontekst u kojem postoji (npr. bela boja, zavisno od konteksta, može biti simbol žalosti ili sreće). Značajno je dodati da, po Ličovom mišljenju, kultura komunicira sa pojedincem na nesvesnom nivou.

Analitički postupci i terminologija korišćeni u nastavku ovog rada u potpunosti su preuzeti od Edmunda Liča. Pojmovni aparat koji čoveku služi za komunikaciju Lič je modelovao kao komunikacijsku dijadu u kojoj nosilac poruke (A) prenosi informaciju o poruci (B). Postoje dva moguća načina za prenošenje informacije – signalno (gde A izaziva B automatskom reakcijom) i indeksno (gde A ukazuje na B).

Signalna veza između A (nosioca poruke) i B (poruke) je prirodna i često fizički utemeljena. Na primer, mrak koji se javlja pri pomračenju – pomračenje Sunca (kauzalitet A), direktno uzrokuje mrak na zemlji (posledica B), pri čemu je mrak **signal** koji kazuje da se odigrava pomračenje Sunca.

Indeksna veza nije zasnovana na odnosu uzrok-posledica između prenosioca A i poruke B. Ona je rezultat proizvoljnog čovekovog izbora i postaje deo društvene konvencije. Kategorija indeksa dalje se razdvaja na simbole (A stoji umesto B proizvoljnom asocijacijom) i znakove (A stoji umesto B kao deo umesto celine).

Znaci, kao potkategorija indeksa, uspostavljaju vezu između celine i jednog njenog dela, koji biva odabran da je označava. Primer ove veze je kruna kao **znak** za kraljevstvo. Kruna (A) je element konteksta kraljevstva (B), pa može biti izdvojena i izabrana da ga označava. Znaci nemaju smisao ukoliko se posmatraju izolovano – njihovo značenje određuje prisustvo drugih znakova, koji obavezno pripadaju istom kulturnom kontekstu.

Simbolička veza spaja pojmove, koji ne pripadaju istom kontekstu, potpuno proizvoljno. Pojmovi “orać” i “sloboda” nisu ni u kakvoj prirodnoj, suštinskoj, kontekstualnoj vezi. Međutim, orać jeste **simbol** slobode proizvoljnom asocijacijom koja postaje društveno prihvaćena.

Odnos znak:simbol jednak je odnosu metafora:metonimija. Metonimijska veza se uspostavlja tako što se “izabere” jedan element celine koji će je predstavljati – kruna, kraljevo obeležje, metonimijski je vezana za pojam čitavog kraljevstva; kada čujemo reć “kruna” javlja se niz asocijacija vezanih za pojam monarhije. Metaforičke veze, pak, nemaju utemeljenje u stvarnosti, one su rezultat proizvoljne ćovekove asocijacije (ne postoji stvarna, suštinska veza između orla i ljudskog shvatanja slobode). Odnos metonimije i metafore je poput odnosa sintagmatskog lanca i paradigmatke veze. Primer sintagmatskog lanca su note, zapisane jedna pored druge, dok paradigmatka veza može biti predstavljena odnosom između notnog zapisa i pokreta prstiju na klaviru. Znaći, sintagmatski lanac predstavlja stvari koje pripadaju istom “metrićkom sistemu” (note), koje zajedno ćine neodvojivu celinu (zapis cele kompozicije). Nasuprot tome, prsti proizvode muziku na osnovu ćitanja dogovorenih znakova, pokreti prstiju i note na papiru ne pripadaju istoj celini. Njih spaja zamišljena, paradigmatka veza.

Kao jednu od ilustracija za navedene teorijske stavove Lić navodi primer vraćanja: vrać koji želi nekome da naudi pomoću njegove kose pravi “grešku” zato što najpre metaforički simbol (na primer verbalnu etiketu “ovo je X-ova kosa”) uzima za metonimijski znak osobe X, zatim podmetnuti znak tretira kao da je prirodni indeks, i konaćno tobožnji prirodni indeks tumaći kao signal koji može automatski izdejtstvovati posledice na daljinu.

Osnov ovog rada bilo je istraćivanje naćina razmišljanja prisutnog u modernim proroćanstvima. U većini tekstova kojima smo raspolagale, pomraćenje Sunca je predstavljeno kao znamenje ili predskazanje poćetka apokalipse, implicirajući da će pomraćenje “negativno delovati na sav ćivot na Zemlji – u fizićkom kao i u duhovnom smislu” (*Treće oko*, 27. jul 1999). Analiziran je odnos između “uzroka” (tri pojave koje su se odigrale u kratkom vremenskom periodu – pomraćenje Meseca, pomraćenje Sunca i astrološka pojava “fiksnoć krsta” koji su formirali Sunce, Mars, Saturn i Uran posmatrani sa Zemlje) i, s druge strane, navedenih “posledica” – ratova, poplava, suša, bolesti, zemljotresa, uragana i sl.

Sledeća faza bila je pokušaj da se uoće obrasci mitske svesti u analiziranom naćinu mišljenja. Mitska misao ima svoju unutrašnju logiku. Ona prenosi poruke koje ne moraju biti uoćljive na prvi pogled niti moraju dej-

stvovati na svesnom nivou. Ova faza obuhvatala je dovođenje pretpostavljenih kauzalnih odnosa u vezu sa komunikacijskom dijadom, kako ju je definisao E. Lič. Tragale smo za metaforičkim i metonimijskim vezama i pratile metamorfozu simbola u znakove pokušavajući da uočimo način na koji je došlo do njihove zamene, tj. kako su metaforičke veze proglašavane za metonimijske.

Osvrt na tradicionalna verovanja kod Srba

Nenad Janković (1951) piše da su predanja srpskog naroda izuzetno maštovita kada je u pitanju pomračenje Sunca, mada se to može reći i za sve druge pojave koje ljudski um nije mogao lako da objasni. Postoji drevno verovanje po kojem Sunce za vreme pomračenja proždiru nemani, ale, vukodlaci i sl. Uvreženo je i mišljenje da đavoli rastržu Sunce ili da ga zaklanjaju Sveti Ilija i đavo u međusobnoj borbi. Mišljenje da se prilikom pomračenja Sunce bije sa Mesecom je, iako pripada mitskom načinu razmišljanja, najbliže stvarnosti, jer se u njemu prvi put povezuju pomračenje Sunca i Mesec. Postoje običaji da se za vreme pomračenja puca iz pušaka u nebo jer “hala hoće da proždre Sunce” i da se pravi buka da bi se rasterali zli duhovi.

I u prošlosti se pomračenju Sunca pripisivao uticaj na prilike na Zemlji. Uglavnom predskazuje loše događaje, zlo. Pripisuje mu se izazivanje rata, bolesti, kuge, gladi, kao i podizanje ljudi na ustanak (Janković 1951: 109). Smatramo da se isti princip struktuiranja misli može uočiti u tradicijskim verovanjima kao i u novim proročanstvima.

Proročanstva 1999. godine

U slučaju pomračenja iz 1999. godine, vremenski su se poklopila tri događaja: samo pomračenje Sunca, pomračenje Meseca do koga je došlo dve nedelje ranije, i formiranje “fiksno krsta” koji su, delujući zajedno, doprinedli eskalaciji katastrofičnih vizija budućnosti.

Po mišljenju astrologa Nikole Stojanovića, 11. avgust 1999. godine je po položaju nebeskih tela najgori dan XX veka. On je pretekao da će tog dana započeti serija lokalnih ratova koji će vrlo brzo prerasti u opšti svetski rat. Tvrdi, takođe, da će “pući” na kritičnim teritorijama preko kojih prelazi linija pomračenja – Evrope, Bliskog istoka, Indoazije i Amerike. U njima će doći do pobuna naroda protiv vlasti, posebno u zemljama zapadne Evrope koje već dugo čekaju na ujedinjenje, a koje sprečavaju “podmukle akcije SAD”. Doći će i do velikih pomeranja čitavih naroda, pri čemu će “militantne muslimanske sile” krenuti u pravcu Evrope i Evroazije.

Prorok poznat pod imenom Deda Miloje pomračenju pristupa na sličan način. Pretekao je opasnost, posebno za Ameriku i zapadnoevropske

zemlje. Predviđa nove bolesti i “moždanu kugu”. Deda Miloje ipak uvodi jedno ograničenje u svoju viziju jer kaže da će se tek videti da li je pomračenje Sunca 11. avgusta početak kataklizme ili uvod u Apokalipsu koja će trajati 42 meseca. On je pre 15 godina najavio ovo pomračenje koje će izazvati stradanje Amerike, Engleske, Francuske, Italije, zemljotrese u Rusiji i Kini, kao i padanje kamenja sa neba koje će uništiti Vatikan.

Objavljen je i jedan Nostradamusov katren, koji je navodno vezan za ovo pomračenje Sunca. On glasi: “Kada nastupi sunčeva eklipsa (pomračenje) u podne, monstrum će biti viđen”.

Kao jedna od posledica pomračenja navodi se i završnica borbe Boga i đavola – simbola dobra i zla. Naime, najavljivano je da će se na dan pomračenja u Sunčevoj koroni pojaviti lik Sotone, a ljudi koji budu gledali u nebo poludeće zbog toga. Zatim, nastaće plamen koji će zahvatiti celu planetu, nakon čega će uslediti tama koja će trajati tri dana i tri noći. Opšta kataklizma, “kada će jedino biti važno kako preživeti i ostati normalan”, izazvaće prekid protoka Božije energije ka Zemlji i na planeti će dominirati uticaj “mračnih energija zla iz kosmosa”.

U proročanskim tekstovima dalje piše da se četiri planete (zapravo tri planete i Sunce) koje formiraju “veliki fiksni krst na nebu” nalaze u znacima zodijaka koji predstavljaju četiri jahača apokalipse (Lav, Bik, Vodolija i Škorpija).

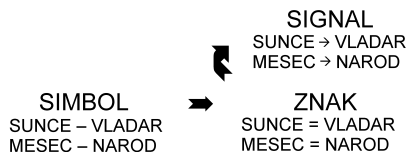
Osnovni stav proroka i astrologa je da ono što se dešava na nebu odgovara onome na Zemlji, tj. da isti zakoni koji upravljaju čovekovim mikrokosmosom, telom i umom, vladaju i makrokosmosom.

Analiza

U razmatranim proročanstvima dolazi do transformacije metaforičkih veza između pomračenja Sunca i zemaljskih događaja u metonimijske. Pomračenje se može označiti kao indeks izvesnog položaja u kojem su se našli Sunce, Zemlja i Mesec. U medijskim proročanstvima ono se, umesto kao simbol, javlja i tumači kao signal za sudbonosne događaje na Zemlji. Do zamene dolazi mešanjem značenja simbola i znaka, odnosno metaforičke i metonimijske veze. Nakon toga se znak tumači kao signal (stvarna veza), čime se događajima koji nisu prirodno povezani pripisuje uzročno-posledično delovanje. Na taj način, pojave koje nemaju realnih dodirnih tačaka, poput pomračenja Sunca i ratova, bivaju povezane, kao da jedna pojava uzrokuje drugu.

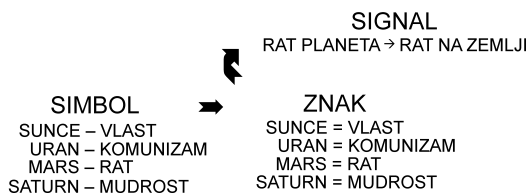
Analizirajući citat: “U astrologiji Mesec simboliše ljude, a Sunce vladare, a samim tim i državu i državno uređenje. Znači, Mesec (narod) će pomračiti sjaj Sunca (vladara)... Samim tim pomračenje Sunca u znaku Lava sigurno nagoveštava kraj nečije vladavine, kraj neke države i društvenog uređenja” uočava se očigledna zamena simbola znakom: Mesec i Sunce, koji su proizvoljno uzeti kao simboli naroda, odnosno vladara, tumače se kao znaci događaja na Ze-

mlji. Tu dolazi do zamene metaforičke veze metonimijskom. Tako se Sunce i Mesec smeštaju u kontekst dešavanja na Zemlji i tumače kao da čine celinu sa ljudima i društvenim uređenjima. Zatim se znak tretira kao signal, sigurni uzročnik da sledi pomračenje, tj. kraj nečije vladavine:

Kao što kaže E. Lič: “Prebacivanjem koda sa simbola na znak i obrnutu, u stanju smo da ubedimo jedni druge da je metaforički besmisao za pravo metonimijski smisao” (Lič 2002: 36).

Izuzetno je interesantna personifikacija planeta kojom se predviđaju užasne krize na Zemlji. Princip razmišljanja je isti: simbol se transformiše u znak, a ovaj potom u signal. Uranu su date osobine komuniste, Sunce je vladar, Mars ratnik, a Saturn je prikazan kao tihi mudrac. U astrološkim predskazanjima, njihov odnos predstavljen je kao stalna borba u kojoj je “Uranu komunisti i revolucionaru” stalo do velikih ideja i pobede komunizma na Zemlji. Za borbu Marsa i Sunca napisano je da je fatalna po današnje vojnike. Saturn je protumačen kao tihi, melanholični mudrac koga Sunce ne sme da probudi jer bi moglo da dođe do katastrofe, pojačane predstojećim pomračenjem Sunca. “Sunce, Uran, Mars i Saturn ratovaće međusobno do pobede, ma koliko ona koštala.” Personifikacijom planeta predstavljeno je opšte društveno stanje na Zemlji. Simbolička predstava planeta uzima se kao signal, uzrok budućih promena na Zemlji – ratova između vladara, revolucionara i sl. Ta krajnje proizvoljna, simbolička predstava Sunca kao vladara, Urana kao komuniste i sl. prvo se tumači kao način označavanja kategorija koje postoje na Zemlji – vlasti, komunizma, rata, mudrosti. U drugoj zameni, znakovna veza se “čita” kao signal – međusobni odnos planeta izaziva promene odnosa na Zemlji, on je signal za ono što će se na Zemlji desiti:

Zaključak

Postavlja se pitanje kako i zašto dolazi do predstavljanja relativno česte prirodne pojave pomračenja Sunca kao uzročnika raznovrsnih katastrofa. Analizirajući tekstove i primenivši metodologiju E. Liča, ustanovljeno je kako se uspostavlja veza između dva sveta koji međusobno nisu direk-

tno povezani. U analiziranim tekstovima funkcioniše mitska misao, koja elemente dva različita konteksta spaja u uzročno-posledičnu celinu.

Ako se uzme u obzir istorijski aspekt kao i socijalni kontekst u kojem se pomračenje dogodilo, možda se može reći nešto više i o socijalno-psihološkim aspektima pesimističkih astroloških prognoza u pogledu budućnosti naše planete. Svakako ne bi trebalo smetnuti s uma učinak bombardovanja Jugoslavije tokom proleća i leta 1999. godine, koje je verovatno doprinelo porastu iracionalnog doživljavanja stvarnosti i kolektivne anksioznosti. No, da bi se ustanovila strukturalna homologija dve "opasnosti sa neba" trebalo bi obaviti opsežna empirijska istraživanja. Ipak, lokalni i globalni socio-kulturni i politički procesi svakako nisu bili bez uticaja u formiranju mračnih vizija i očekivanja negativnih posledica pomračenja. Tako Bojan Jovanović naglašava da, iako su danas uzroci pomračenja Sunca dobro poznati, ono još uvek nosi negativnu simboliku i simbolizuje opasnost od pomračenja ljudskog uma. U tekstu "Kradljivci svetlosti" on uočava da se opasnost ne vezuje isključivo za 11. avgust, već da taj datum treba shvatiti pre kao početak perioda kada se uspostavlja novi svetski poredak koji je prepun neizvesnosti i prožet strahom (Jovanović 2002: 72).

Jedino što se sa sigurnošću može reći jeste da mitska misao još uvek funkcioniše u mnogim oblastima ljudskog delovanja. Po Pjeru Girou, mantike (astrologija, hiromantija, kartomantija i druge veštine proricanja i sredstva opštenja sa bogovima, onostranošću, sudbinom) predstavljaju jedno od legitimnih modernih područja za funkcionisanje mitske misli. Reč je o sistemima simbola koji su po principu analogije povezani sa realnošću. Dok nauka utvrđuje objektivne odnose između stvari, odnose koji zaista postoje, mantika projektuje na označeni svet senku sopstvene strukture (Giro 1975: 64). Slično struktuiranje misli odlikuje mnoge oblasti ljudskog delovanja, među kojima se možda najizrazitije izdvaja umetnost.

S tim u vezi treba se prisetiti i Levi-Strosovog iskaza o magiji: "ne prihvatamo vulgarnu tezu da je magija stidljiv oblik nauke koja još traži svoj jezik... Stoga bi, umesto da suprotstavljamo magiju nauci, bolje bilo da ih uporedimo kao dva načina spoznaje, nejednaka po svojim teorijskim i praktičnim rezultatima, ali jednaka po vrsti mentalnih radnji koje oba uspostavljaju" (Levi-Stros 1978: 49). Pri magijskim radnjama, misao takođe funkcioniše po mitskom obrascu. Njena suština je povezivanje slika i pojmova, principom analogije, koji ne pripadaju istom sistemu, istom kontekstu. Raspoređujući i preuređujući iskustva i pojmove mitska misao im daje značenje, koje se, ukoliko bi bilo traženo drugačijim putem, ne bi moglo otkriti.

Analizirani tekstovi prezentuju način razmišljanja koji je u datom trenutku bio vezan za pomračenje Sunca. Nadamo se da smo u svom radu potvrdile prisutnost mitskog obrasca u razvijenom društvu jednako i paralelno sa principima naučne logike, koji se stoga ne treba ekskluzivno pripisivati "zaostalim", "primitivnim" i udaljenim društvima.

Literatura

- Daglas M. 2001. *Čisto i opasno*. Beograd: Biblioteka XX vek
- Giro P. 1975. *Semiologija*. Beograd: Biblioteka XX vek
- Janković N. Đ. 1951. *Astronomija u predanjima, običajima i umotvorinama Srba*. Beograd: Srpska Akademija Nauka
- Jovanović B. 2002. *Klopka za dušu*. Novi Sad: Stylos
- Levi-Bril L. 1954. *Primitivni mentalitet*. Zagreb: Kultura Zagreb
- Levi-Stros K. 1978. *Divlja misao*. Beograd: Nolit.
- Lič E. 2002. *Kultura i komunikacija*. Beograd: Biblioteka XX vek

Građa

- Astronom: Ništa novo pod kapom nebeskom, astrolog: krst na nebu krš i lom na Zemlji. *Čudo*, 6. 8. 1999.
- Dan pre i posle pomračenja. *Horoskop*, jul/avgust 1999.
- Ne gledajte pomračenje, videćete na nebu lik Sotone. *Nedeljni telegraf*, 23. 6. 1999.
- Panika zbog pomračenja Sunca drma planetu (2). *Nedeljni telegraf*, 4. 8. 1999.
- Smak sveta. *Politika*, 14. 8. 1999.
- Znaci nebeske srdžbe. *Politika*, 10. 3. 1996.
- Treće oko*, 27.7.1999.
- Kada ala proždre Sunce. *Zaštita*, avgust 1999. (specijalno izdanje povodom totalnog pomračenja Sunca 11. avgusta 1999)

Čarna Brković and Miroslava Rajić

Structural Analysis of Prophecies Connected with the 1999 Total Solar Eclipse

In this paper prophecies relating to then-forthcoming total Solar eclipse published in the media during July and August of 1999. were analyzed. The aim of this research was to identify the patterns of thought that led to the contemporary media prophecies which identified this event as a certain indicator of future cataclismic events on Earth. The analysis of newspaper and magazine articles announcing these prophecies showed that the metaphoric relations between cosmic and social events are treated as metonymic, that is, symbols and signs are treated as signals. This enabled the representation of otherwise arbitrary relations as consequential, which is characteristic for the “savage”, or mythical mind, the type of thinking traditionally associated with the so-called “primitive” societies.

